

DOKUMENTUM

KÁRPÁTALJA TELEPÜLÉSNEVEIRŐL (állásfoglalás)

A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Szovjet Hungarológiai Központ és a Magyarságkutató Intézet (Budapest) 1991. május 11-én Ungváron szakmai tanácskozást rendezett a kárpátaljai magyar településnevek problémáiról. A megbeszélésen részt vettek: Balogh Lajos, MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, Ungvári Állami Egyetem; Biró Andor, Szovjet Hungarológiai Központ, Ungvár; Csirpák Emil tanár, Budapest; Dalmay Árpád, a Beregszászi Járási Tanács elnökhelyettese; Dupka György, a Kárpáti Kiadó szerkesztője, Ungvár; Fodó Sándor, a KMKSZ elnöke; Földi Ervin, a Földrajzinév-bizottság elnöke, az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának tagja, Budapest; Horváth Katalin, Ungvári Állami Egyetem; Hőnyi Ede, Kartográfiai Vállalat, az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának tagja, Budapest; Ivaskovics Mária, Szovjet Hungarológiai Központ, Ungvár; Juhász Dezső, ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszék, Budapest; Kiss Lajos, MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest; Kövér György, az Ungvári Városi Tanács elnökhelyettese; Lizanec Péter, Ungvári Állami Egyetem, Szovjet Hungarológiai Központ; Mező András, Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza; Móricz Kálmán, a Kárpátalja szerkesztője; Perduk János, a Tankönyvkiadó szerkesztője, Ungvár; Sebők László, Magyarságkutató Intézet, Budapest; Soós Kálmán, Szovjet Hungarológiai Központ, Ungvár; Tóth Pál Péter, Magyarságkutató Intézet, Budapest; Thury Zoltán, Magyarságkutató Intézet, Budapest; Váradi-Sternberg János, egyetemi tanár, Ungvár.

A tanácskozás célja az volt, hogy nyelvészeti, térképészeti és történeti szempontból megvitassák a helységnévhasználat alapelveit, szem előtt tartva a szovjetunióbeli, valamint a nemzetközi jogi és közigazgatási gyakorlatot. A kárpátaljai magyar helységnevek használatában az elmúlt években öröndetes változások történtek. E változásokban jelentős szerepe volt a kárpátaljai lakosság akaratának, tudományos intézményeinek és társadalmi szervezeteinek, a sajtónak és a tömegkommunikációs eszközöknek. A tanácskozás igen jelentősnek tartja, hogy az utóbbi időben az anyanyelvi sajtó saját nyelvén használhatja a településneveket. Egyúttal példaértékűnek és egy folyamat elkezdésének tekinti Tiszaásvány (Тисзаашвань) és Eszeny (Есень) történeti nevének visszaállítását, amelyet az ukrán parlament is jóváhagyott.

A kérdések sokoldalú megvitatása után a tanácskozás résztvevői egyetértének az alábbiakban:

1. A nemzetközi gyakorlatban soknemzetiségű területeken elfogadott tény a hivatalos nevek több nyelven történő párhuzamos használata. Kárpátalján, tekintettel az itt élő népekre és nemzetiségekre, kívánatos a fenti gyakorlat általánossá tétele.

2. A párhuzamos hivatalos névhasználat legyen elfogadott a közigazgatási gyakorlatban is: nemzetiségi településeken a helység-névtáblán, a tanács hivatalos bélyegzőjén, a bélyegző használatára jogosult más intézmények és testületek pecsétjein, valamint a hivatalos névhasználatot megkövetelő egyéb helyzetekben.

3. Az együtt élő népek egymás iránt tanúsított toleranciája bizonyítékanak tekintjük a települések relatív kisebbségben levő nemzetiségeinek anyanyelvi névhasználatát. Kívánatosnak tartjuk tehát, hogy mindazon települések esetében lehetőség nyíljon a kisebbségben levő lakosság névformáinak hivatalos használatára, ahol a helységen belüli arányuk eléri az 5%-ot vagy az 1000 főt.

4. A nemzetiségi nyelvhasználatból hivatalossá tett neveket minden nyelv a maga tulajdonnév-alkotási szabályai szerint alakítja ki, például: *Kisbégány* ~ Мала Бегань; *Absa de Jos* ~ Нижня Апша; *Aknaszlatina* ~ Солотвино ~ *Slatina Ocna*.

5. A helységnevek alkalmazásában el kell különíteni három névhasználati szintet egymástól. A hivatalos nyelvi szint mellett mind az írott, mind a beszélt nyelvben élhetnek a történetileg kialakult névformák is, függetlenül az érintett települések nemzetiségi összetételétől. A harmadik szinten a települések önelnevezése független, nem igényel semmiféle külső beavatkozást.

6. A munkálatok megkönnyítése érdekében minél előbb készüljön el a kárpátaljai magyar településnevek azonosító jegyzéke, amelyen belül legyenek megjelölve a hivatalos használatra szánt nevek.

7. Kívánatos, hogy elkészüljön Kárpátalja helységneveinek történeti névtára, amely időrendben tartalmazza a helységneveket első előfordulásuktól napjainkig, ideértve a természetes névformákat és bármely nyelvben használatban volt vagy használatos hivatalos névalakot is.

8. A fenti feladatok ellátására és összehangolására alakuljon tanácsadó testületként Kárpátalján földrajzinév-bizottság.

Ungvár, 1991. május 11.

A tanácskozás résztvevői

